

RAPORT INTERNAȚIONAL PRIVIND LIBERTATEA RELIGIOASĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA ÎN ANUL 2020

Rezumat executiv

Constituția protejează dreptul persoanelor de a-și practica religia și prevede autonomia cultelor religioase. Legea menționează „importanța excepțională” a creștinismului ortodox. Grupurile religioase minoritare și societatea civilă au declarat că autoritățile au favorizat în continuare Biserica Ortodoxă din Moldova (BOM). Cu mai multe ocazii, în special în timpul campaniei electorale prezidențiale, președintele Igor Dodon și-a exprimat sprijinul față de creștinismul ortodox. Uniunea Bisericilor Penticostale a declarat că așa și nu a putut obține o autorizație de zonare de la oficialii administrației locale pentru o clădire pe care o folosea pentru serviciile religioase în satul Copceac, în schimb a putut obține autorizație pentru o biserică nou construită în satul Scoreni. Cel puțin 285 din 1441 de biserici ortodoxe au continuat să desfășoare servicii religioase, contravenind unui decret guvernamental emis de Comisia Națională Extraordinară de Sănătate Publică în martie prin care se interziceau toate adunările publice din martie și până în luna mai. În martie, Curtea Supremă de Justiție a anulat o decizie guvernamentală de dizolvare a asociațiilor Falun Dafa și Falun Gong. Cele două grupuri s-au înregistrat din nou, însă Ministerul Justiției a inclus simbolul Falun în Registrul materialelor cu caracter extremist, contravenind astfel deciziei judecătorești din 2019. Minoritățile religioase nu au raportat niciun progres în obținerea unor despăgubiri sau a unor compensații din partea autorităților pentru proprietățile confiscate înainte de independența țării în 1992. Biserica Ortodoxă din Basarabia (BOB) a declarat că Agenția Servicii Publice (ASP) a înregistrat în mod ilegal o comunitate religioasă a BOM într-o biserică deținută de BOB. În decembrie, Curtea de Apel Chișinău a decis în favoarea BOB și a anulat acordurile prin care guvernul a transferat peste 800 de mănăstiri și biserici în subordinea BOM pentru „protecție și utilizare” nedeterminată. Liga Islamică a declarat că forțele de ordine efectuează o anchetă „fără precedent” a finanțelor sale.

În regiunea transnistreană separatistă, Martorii lui Iehova au spus că nu au în continuare posibilitatea de a se reînregistra ca organizație religioasă, dar, spre deosebire de anii precedenți, nu există rapoarte conform cărora autoritățile de facto ar fi recrutat Martorii lui Iehova în armată sau i-ar fi obligat să facă serviciul civil legat de apărare ceea ce este contrar credinței lor. Comunitatea musulmană nu a putut asigura o locație pentru o moschee după ce a primit autorizație în 2019.

REPUBLICA MOLDOVA2

Au fost înregistrate cazuri de vandalism și discursuri de ură online împotriva grupurilor religioase minoritare. În iulie, o persoană neidentificată a încercat să dea foc unei biserici pentecostale, aruncând un cocktail Molotov printr-un geam. Comunitatea evreiască din Moldova (CEM) a raportat discurs antisemit pe Internet, spargerea unui site religios evreiesc și vandalism la cimitirele evreiești din Chișinău, Orhei și Bălți. BOB a raportat hărțuire frecventă din partea BOM, precum și a oficialilor locali din mai multe comunități. Spre deosebire de anii precedenți, alte grupuri religioase minoritare nu au menționat cazuri specifice de discriminare sau hărțuire, o schimbare atribuită pandemiei COVID-19 și a numărului redus de activități comune.

Ambasadorul și alți oficiali ai ambasadei SUA au îndemnat Guvernul și Parlamentul să lanseze inițiative pentru a înființa un muzeu al patrimoniului evreiesc. În cadrul discursului său, ținut cu ocazia comemorării a 75-a aniversării a eliberării lagărului de concentrare Auschwitz-Birkenau în ianuarie, găzduit de guvern, Ambasadorul a menționat importanța de a asigura că o asemenea atrocitate să nu se mai repete niciodată. Ambasadorul a salutat progresele înregistrate în planul național de acțiuni pentru implementarea recomandărilor *Raportului Comisiei Wiesel* și și-a exprimat sprijinul pentru progrese ulterioare în domeniul educației privind istoria Holocaustului. Ambasadorul și alți angajați ai ambasadei au îndemnat autoritățile de facto din Transnistria să respecte drepturile minorităților religioase. Ambasadorul a ținut întâlniri virtuale cu liderii religioși pentru a încuraja respectul și toleranța față de toate grupurile religioase, inclusiv în timpul alegerilor prezidențiale din toamnă. Oficialii ambasadei au discutat, de asemenea, despre respectarea libertății religioase și cooperarea interconfesională consolidată cu reprezentanți ai diferitelor grupuri religioase pe tot parcursul anului.

Secțiunea I. Demografia religioasă

Conform estimărilor guvernului SUA, populația Republicii Moldova constituie 3,4 milioane (estimare la mijlocul anului 2020). Conform recensământului din anul 2014, ce nu include Transnistria, religia predominantă este creștinismul ortodox, 90% din populație aparținând uneia dintre cele două biserici creștine ortodoxe. Dintre adepții ortodocși, aproximativ 90% aparțin BOM, care se subordonează Bisericii Ortodoxe Ruse, iar restul de 10% aparțin BOB, care se subordonează Bisericii Ortodoxe Române. Aproape 7% din populație nu prezintă nicio afiliere religioasă. Cele mai mari grupuri religioase neortodoxe, reprezentând de la 15 000 la 30 000 de adepți fiecare, sunt bapțiștii, martorii lui Iehova și pentecostalii. Estimările privind populația evreiască variază foarte mult, de la 1 600 la 30 000 de persoane. Potrivit CEM, în țară sunt aproximativ 20 000 de evrei. Grupurile care

REPUBLICA MOLDOVA3

împreună constituie mai puțin de 5% din populație includ adventiștii de ziua a șaptea, creștini evanghelici, romano-catolici, luterani, musulmani și atei.

Grupurile religioase mai mici includ baha'i, molocani, evrei mesianici, presbiterieni, Biserica lui Iisus Hristos a Sfinților din Zilele din Urmă (Biserica lui Iisus Hristos), Armata Salvării, Biserica Creștină Evanghelică, Federația Familiei pentru Unificare și Pace în Lume (Biserica Unificării), alți creștini, Falun Gong și Societatea Internațională pentru Conștiința Krishna.

În regiunea separatistă transnistreană, autoritățile de facto estimează că 80% din populație aparțin BOM. Alte grupuri religioase din regiune includ catolici, adepți ai ortodoxiei ruse de rit vechi, baptiști, adventiști de ziua a șaptea, creștini evanghelici și carismatici, evrei, luterani, musulmani și martori ai lui Iehova.

Secțiunea II. Situația respectării de către Guvern a libertății de religie

Cadrul legal

Constituția prevede că statul trebuie să recunoască și să garanteze tuturor cetățenilor dreptul de a-și păstra, dezvolta și exprima identitatea religioasă. Constituția prevede un tratament egal pentru toți cetățenii, indiferent de religie și garantează libertatea de conștiință, manifestată prin „spirit de toleranță și respect reciproc” și de cult religios. Constituția stipulează că grupurile religioase sunt independente de stat și sunt libere să se organizeze și să funcționeze în conformitate cu propriile statute. Constituția interzice tuturor grupurilor religioase, în relațiile lor reciproce, să folosească, să exprime sau să incite la ură sau dușmănie. Constituția prevede că statul trebuie să sprijine cultele religioase, inclusiv prin facilitarea asistenței religioase în forțele armate, spitale, penitenciare, aziluri de bătrâni și orfelinate.

Legea prevede că fiecare persoană are dreptul de a aparține sau nu la o religie, de a avea sau nu convingeri individuale, de a schimba religia sau convingerile și de a practica religia sau convingerile independent sau în grup, în public sau în privat, prin predare, practici religioase sau ritualuri. Conform legii, libertatea religioasă poate fi restricționată doar în caz de necesitate pentru a asigura ordinea și siguranța publică, pentru a proteja sănătatea și moralitatea publică sau pentru a proteja drepturile și libertățile omului. De asemenea, legea interzice discriminarea pe motive de apartenență religioasă.

REPUBLICA MOLDOVA⁴

Conform legii, statul recunoaște „importanța excepțională și rolul fundamental” al creștinismului ortodox, în special al BOM, în viața, istoria și cultura țării.

Legea nu impune ca grupurile religioase să se înregistreze, iar membrii grupurilor neînregistrate pot oficia slujbe religioase în mod liber. Cu toate acestea, doar grupurile religioase înregistrate au statut de persoane juridice, ceea ce le permite să construiască case de cult, să dețină în proprietate terenuri pentru cimitire sau alte bunuri, să publice sau să importe literatura religioasă, să deschidă conturi bancare sau să angajeze personal. Înregistrarea scutește, de asemenea, grupurile religioase înregistrate de impozitele funciare și impozitele pe proprietate și le permite să înființeze asociații și fundații. Legea permite grupurilor religioase locale înregistrate să-și schimbe apartenența confesională sau să se dizolve.

Legea permite persoanelor fizice să redirecționeze 2% din impozitul lor pe venit organizațiilor neguvernamentale (ONG-urilor) sau grupurilor religioase. Grupurile religioase, care doresc să beneficieze de această prevedere, trebuie să fie înregistrate oficial și să fie active timp de cel puțin un an înainte de a solicita beneficiul din impozitul pe venit; să se înregistreze pe lângă ASP a Guvernului; să utilizeze sumele primite doar pentru activități sociale, morale, culturale și/sau caritabile și pentru anumite cheltuieli administrative; și să prezinte rapoarte privind utilizarea fondurilor. Legea scutește organizațiile religioase de achitarea taxelor de înregistrare și de plata impozitului pe venitul primit din donații, în conformitate cu Legea de 2%.

Conform legii, un grup religios care dorește să se înregistreze trebuie să prezinte ASP o declarație în care să indice denumirea exactă, principiile fundamentale ale credinței, structura organizațională, domeniul de activitate, sursele de finanțare și drepturile și obligațiile membrilor. Legea impune, de asemenea, ca un grup să demonstreze că are cel puțin 100 de membri fondatori. Un grup religios trebuie să prezinte dovadă că are acces la spații unde își poate desfășura activitățile religioase, dar nu e nevoie să le dețină în proprietate. ASP se obligă prin lege să înregistreze un grup religios în termen de 15 zile, dacă cererea de înregistrare este depusă conform legii. Solicitantul poate solicita o prelungire, dacă guvernul constată că actele prezentate nu sunt suficiente.

Conform legii, Ministerul Justiției are dreptul de a solicita suspendarea statutului înregistrat al unui grup religios, dacă acesta „desfășoară activități ce contravin Constituției sau legislației” sau „afectează securitatea statului, ordinea publică, [sau] viața și securitatea populației”. Legea prevede, de asemenea, suspendarea sau

REPUBLICA MOLDOVA5

revocarea înregistrării unui grup religios în caz de încălcare a acordurilor internaționale sau pentru desfășurare de activitate politică.

Legea interzice entităților religioase să se angajeze în activități politice și interzice „prozelitismul abuziv”, definit ca acțiunea de schimbare a convingerilor religioase prin constrângere.

Constituția prevede libertatea educației religioase și prevede că sistemul educațional de stat ar trebui să fie laic. Conform legii, orele de religie din instituțiile de învățământ de stat sunt opționale. Elevii pot prezenta o cerere în formă scrisă administrației instituției pentru a se înscrie la orele de religie. Acestea sunt oferite din clasa întâi până în a noua. Curriculumul religios oferă două tipuri de cursuri: unul pentru confesiunile ortodoxă și romano-catolică și al doilea pentru creștinii evanghelici și adventiștii de ziua a șaptea. Curriculumul religios pentru grupurile ortodox și catolic au fost elaborate în baza manualelor de instruire elaborate de Ministerul Educației, cu contribuția BOM și include orientări didactice elaborate cu sprijinul BOB. Profesorii obișnuiți și preoții BOM și BOB predau aceste cursuri opționale, care se concentrează pe creștinismul ortodox. Profesorii obișnuiți și reprezentanții Bisericii Creștine Evanghelice predau al doilea curs, ce se bazează pe manuale religioase și literatură din România, Statele Unite și Germania.

Legea prevede imunizarea tuturor copiilor înainte ca aceștia să se înscrie la grădiniță. Legea nu prevede nicio excepție din motive religioase.

Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, înființat prin lege, este o instituție independentă însărcinată cu revizuirea plângerilor de discriminare, inclusiv discriminarea pe motive religioase sau bazată pe apartenența religioasă. Parlamentul alege membrii consiliului pe bază de concurs, numindu-i pe un termen de cinci ani. Consiliul nu este împuternicit să aplice sancțiuni, cu toate acestea, poate stabili dacă a avut loc un act de discriminare, poate oferi sfaturi cu privire la căile de atac și poate solicita procurorilor să inițieze proceduri penale. De asemenea, poate sugera modificări legislative pertinente sau poate participa la grupuri de lucru care autorizează inițiative legislative.

Conform legii, cetățenii de sex masculin cu vârsta cuprinsă între 18 și 27 de ani au dreptul de a alege serviciul civil alternativ în locul celui militar, dacă acesta din urmă contravine convingerilor lor religioase. Cei care aleg serviciul civil îl pot efectua în cadrul instituțiilor publice sau întreprinderilor specializate în domenii

REPUBLICA MOLDOVA6

precum asistență socială, asistență medicală, inginerie industrială, planificare urbană, construcția drumurilor, protecția mediului, agricultură sau prelucrare agricolă, administrarea orașului și serviciul pompieri. Pentru grupurile religioase nu există scutiri universal valabile de la serviciul civil alternativ, însă clerul de rang superior, călugării și studenții la teologie sunt scutiți de acest serviciu. Refuzul de a se înscrie în serviciul civil se pedepsește cu o amendă de până la 32500 de lei (1900 USD) sau cu 100 - 150 de ore de muncă în folosul comunității, iar cei pedepsiți sunt obligați în continuare să se înscrie în serviciul civil.

Legea prevede restabilirea drepturilor și despăgubirea pentru prejudicii materiale ale victimelor regimurilor totalitare care au controlat teritoriul Republicii Moldova între anii 1917 și 1992 și ale cetățenilor care au fost supuși represaliilor pe motive politice, naționale, religioase sau sociale. Legea se referă în mod specific la restabilirea proprietății private a victimelor regimului sovietic, dar nu menționează confiscările de proprietăți din perioada Holocaustului. Legea nu se aplică obiectelor de proprietate comunală confiscate de la grupurile religioase.

Legea definește drept „extremist” și declară ca fiind ilegal orice document sau informație ce justifică crimele de război sau anihilarea completă sau parțială a unui grup religios sau grup societal de alt tip, precum și orice document ce încurajează sau susține activități în vederea realizării acestor scopuri.

Misionarii străini pot depune contracte de muncă sau acorduri de voluntariat pentru a solicita permise de ședere temporară și pot locui și lucra contra remunerație sau ca voluntari neremunerați. Doar misionarii care lucrează cu grupuri religioase înregistrate pot solicita permise de ședere temporară. Lucrătorii religioși străini, care dețin astfel de permise, trebuie să se înregistreze la Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă și la Biroul Migrație și Azil. Aceștia trebuie să prezinte documente care să confirme statutul oficial al grupului religios înregistrat pentru care vor lucra, acte ce confirmă șederea lor temporară și dovada asigurării de sănătate locale valabile. Alți misionari străini, aparținând unor grupuri religioase înregistrate, pot rămâne în țară timp de 90 de zile în baza unei vize turistice.

În regiunea separatistă, „legea” transnistreană declară rolul special al Bisericii Ortodoxe în cultura și spiritualitatea regiunii. Legea de facto „recunoaște respectul” față de creștinism, islam, budism, iudaism și alte grupuri religioase prezente istoric în regiune. Toate grupurile religioase, înregistrate sau nu, beneficiază oficial de libertatea de religie, dar „legea” prevede restricții privind dreptul la libertatea de conștiință și de religie „dacă acest lucru este necesar pentru a proteja ordinea, moralitatea, sănătatea, drepturile și interesele constituționale ale

REPUBLICA MOLDOVA 7

cetățenilor, sau pentru apărarea și securitatea statului.” Cetățenii străini se bucură, de asemenea, de libertatea de religie.

„Legea” transnistreană interzice prozelitismul în casele private și limitează distribuirea literaturii religioase la casele de cult și spațiile special desemnate de autorități. Legea obligă grupurile religioase să se reînregistreze pentru a funcționa legal în regiune și stipulează că grupurile care nu au reușit să o facă până la sfârșitul anului 2010 vor fi „supuse lichidării”. Organul de înregistrare din regiune înregistrează grupurile religioase și monitorizează dacă acestea respectă obiectivele și desfășoară activitățile stabilite în statutul lor. Înregistrarea oferă grupurilor religioase mai multe avantaje, inclusiv capacitatea de a deține și construi lăcașuri de cult, de a deschide școli religioase, de a desfășura slujbe religioase în instituțiile penitenciare și de a publica literatură.

Pentru a se înregistra, un grup religios local trebuie să prezinte următoarele: dovada activității sale în regiune timp de cel puțin 10 ani; o listă cu cel puțin 10 membri cu vârsta de 18 ani sau mai mult, care au „cetățenia” transnistreană și reședință permanentă într-una dintre cele șapte unități administrativ-teritoriale din regiune; o listă a fondatorilor și membrilor de conducere și detaliile personale ale acestora; carta, statutul și procesele-verbale ale adunării sale de constituire; doctrina religioasă de bază; datele de contact ale organului său de conducere; și o chitanță ce confirmă achitarea taxei de înregistrare. Grupurile religioase locale se pot înregistra, de asemenea, ca parte a unei organizații religioase centralizate, care trebuie să fie formată din cel puțin trei grupuri religioase locale, înregistrate anterior separat ca entități juridice. În acest caz, cererea trebuie să includă suplimentar o copie a actelor de înregistrare ale organizației centralizate. Organizațiile religioase centrale trebuie să informeze anual autoritatea de înregistrare despre intențiile de a-și extinde activitățile.

Autoritățile de facto trebuie să ia o decizie cu privire la înregistrarea unui grup religios în termen de 30 de zile de la depunerea cererii. În cazul în care decid să efectueze o „evaluare religioasă”, este vorba de o anchetă a organelor de aplicare a legii cu privire la fondul și activitățile grupului, înregistrarea poate fi amânată cu până la șase luni sau poate fi refuzată, dacă autoritățile de anchetă stabilesc că grupul reprezintă o amenințare la adresa securității sau moralitatea regiunii, sau dacă în activitățile sale sunt implicate grupuri religioase străine.

Conform „legii”, grupurile religioase străine nu pot fi înregistrate sau nu pot desfășura activități religioase. Cetățenii străini pot desfășura activități religioase doar în mod individual și nu pot fi fondatori sau membri ai grupurilor religioase.

REPUBLICA MOLDOVA⁸

Grupurile religioase pot fi desființate din proprie decizie sau prin hotărârea „instanței”. „Procuratura” sau autoritățile executive, orășenești sau raionale de facto din regiune pot solicita instanțelor să desființeze sau să suspende un grup religios din mai multe motive. Astfel de motive includ următoarele: tulburarea ordinii publice sau încălcarea securității publice; desfășurarea unor activități extremiste; constrângerea persoanelor să-și destrame familiile; încălcarea identității, drepturilor și libertăților cetățenilor; încălcarea moralității și bunăstării cetățenilor; utilizarea substanțelor psihotrope, medicamentelor, hipnozei sau activității perverse în timpul activităților religioase; încurajarea sinuciderii sau refuzul tratamentului medical din motive religioase; obstrucționarea învățământului obligatoriu; folosirea constrângerii pentru înstrăinarea proprietății în beneficiul comunității religioase; și încurajarea refuzului de a-și îndeplini îndatoririle civice.

„Legea” permite utilizarea caselor și apartamentelor private pentru a oficia servicii religioase. Cu toate acestea, nu permite grupurilor religioase să folosească casele și apartamentele ca adrese juridice. „Legea” permite, de asemenea, unor astfel de grupuri să officieze slujbe și ritualuri religioase în locuri publice, cum ar fi spitale, clinici, orfelinate, aziluri pentru bătrâni și închisori.

Autoritățile de facto examinează și pot interzice importul sau exportul de materiale tipărite religioase, înregistrări audio și video și de alte articole religioase.

Conform „legii”, cetățenii au dreptul de a alege serviciul civil alternativ în locul celui militar, dacă acesta din urmă contrazice religia și convingerile lor. Guvernul acordă prioritate serviciului civil alternativ în unitățile forțelor armate, prin urmare poate înrola persoanele care refuză serviciul militar din motive religioase în serviciul civil în unitățile militare. O altă alternativă este serviciul la instituții din subordinea „organelor executive ale administrației de stat sau locale”.

Autoritățile de facto nu permit grupurilor religioase să participe la alegeri sau la alte activități ale partidelor politice sau să sprijine ONG-urile implicate în alegeri.

Moldova nu este parte semnatară a Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice.

Practici guvernamentale

REPUBLICA MOLDOVA⁹

În cursul anului, ASP a înregistrat toate cele 29 de entități religioase, ce au depus cerere, formate din noi subgrupuri religioase, aparținând confesiilor religioase existente, inclusiv Biserica Baptistă, BOM, BOB, Biserica Evanghelică și Uniunea Bisericilor Penticostale.

La 25 martie, Curtea Supremă de Justiție a anulat decizia Guvernului de a dizolva Asociațiile Falun Gong și Falun Dafa. Cele două asociații aveau aceiași fondatori și membri. Decizia guvernului s-a bazat pe hotărârile de primă instanță și ale instanței de apel, prima din anul 2013, conform căreia asociațiile au încălcat legea privind contracararea activității extremiste, folosind ca simbol svastica în baza tradiției budiste și chineze. În septembrie, Asociațiile Falun Gong și Falun Dafa au reușit să se reînregistreze la ASP.

La 17 septembrie și 10 decembrie, membrii Falun Dafa au protestat în fața Ministerului Justiției, cerând aplicarea hotărârii Curții Supreme de Justiție din 2019 privind eliminarea simbolului Falun din Registrul materialelor cu caracter extremist. La sfârșitul anului, Guvernul nu eliminase simbolul din Registru. Două dosare depuse de Asociația Falun Dafa la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) se mai aflau pe rol la sfârșitul anului. Într-un caz, s-au solicitat despăgubiri pentru decizia prealabilă a Guvernului de a dizolva cele două asociații, iar în celălalt s-au solicitat despăgubiri pentru anularea de către autorități în 2010 a unui spectacol pus în scenă de către Shen Yun Performing Arts, un grup afiliat Falun Gong din New York, presupunându-se că acest lucru ar fi avut loc sub presiunea guvernului chinez. În 2019, CEDO a cerut Guvernului și Falun Dafa să încerce să ajungă la un acord privind despăgubirea în cele două cazuri, însă, către sfârșitul anului, Părțile nu au ajuns la un acord. În decembrie, Falun Dafa a depus o nouă cerere la CEDO, în care invocă încălcarea dreptului la întrunire pașnică după ce primăria din Chișinău a refuzat să emită membrilor grupului autorizația de a organiza un miting în timpul vizitei unei delegații chineze în 2017. Falun Dafa epuizase toate căile de atac legale în instanțele locale cu privire la acest caz.

În octombrie, reprezentanții BOB au acuzat ASP că a înregistrat ilegal o biserică aparținând BOB, din satul Dereneu, Călărași, sub autoritatea BOM. Oficialii BOB au declarat că biserica din Dereneu a fost un subiect de dispută între BOM și BOB din 2017, când parohii și enoriașii au decis să treacă legal și canonic de la BOM în subordinea BOB. Potrivit secretarului BOB, Andrei Bucliș, la cererea depusă de primarul de Dereneu, Vasile Revenco, și mai mulți consilieri parohiali ai BOM în august, ASP a reînregistrat biserica în absența unui protocol semnat de membrii comunității, încălcând legea, ceea ce a făcut posibil transferul bisericii din Dereneu sub autoritatea BOM. BOB a declarat, de asemenea, că ASP a făcut schimbarea

REPUBLICA MOLDOVA¹⁰

după consultarea BOM, la câteva zile după ce a fost de acord să reactiveze biserica Dereneu în subordinea BOB.

Dieceza romano-catolică de la Chișinău a declarat că a trimis o serie de scrisori Guvernului în care se plângea că dispozițiile legii privind înregistrarea organizațiilor de cult nu sunt compatibile cu dreptul canonic catolic. Rectorul diecezei romano-catolice de la Chișinău, părintele Petru Ciobanu, a afirmat că dreptul canonic acordă episcopilor autoritatea de a organiza noi parohii și de a numi preoți, în timp ce legea moldovenească impune crearea de comunități religioase nou înregistrate prin inițiativa membrilor comunității, cu conducere aleasă de membri. Dieceza de la Chișinău a menționat că, la sfârșitul anului, problema a rămas nerezolvată.

CEM a declarat că Guvernul nu a întreținut în mod corespunzător majoritatea cimitirelor evreiești din țară și nici nu le-a protejat de acte de vandalism. Comunitatea a mai afirmat că o parte din lucrările guvernamentale, desfășurate în 2018-2019, pentru reabilitarea cimitirului evreiesc din Chișinău, unul dintre cele mai mari din Europa cu peste 40 000 de morminte, au dus la deteriorarea considerabilă a pietrelor funerare și a gardului cimitirului. În august, CEM a trimis o cerere la Procuratura Generală pentru a investiga lucrările, în care se spunea că „acestea au cauzat daune la scară largă, inclusiv distrugerea și vandalismul pietrelor funerare, ce constituie monumente de valoare culturală și religioasă”, și pentru a investiga cum s-au cheltuit mai mult de 13 milioane de lei (761 000 USD) din fonduri publice pentru renovarea cimitirului. La 27 noiembrie, Procuratura Generală a decis să nu deschidă un dosar penal cu privire la cheltuielile de renovare a cimitirului, invocând lipsa elementelor componente de infracțiune, decizie pe care CEM a declarat că intenționează să o conteste.

Proiectul anunțat de Guvern în 2018 de a deschide un muzeu evreiesc care ar include cimitirul evreiesc și centrul istoric și cultural evreiesc Yad Vashem din Chișinău a rămas în suspans la sfârșitul anului, în urma dezacordului dintre CEM, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării și primăria orașului Chișinău cu privire la locația și conceptul muzeului. Potrivit CEM, lucrările la cimitir s-au oprit în ianuarie 2019, iar lucrările la muzeu încă nu începuseră la sfârșitul anului.

Ca reacție la vandalism în cimitirele evreiești din Chișinău, Orhei și Bălți, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, ce monitorizează proiectul privind constituirea muzeului și a centrului cultural evreiesc, a anunțat instalarea de echipamente de supraveghere video la cimitirul din Chișinău pentru a preveni incidente similare în viitor. Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene a

REPUBLICA MOLDOVA¹¹

condamnat actele de vandalism de la cimitirul evreiesc din Chișinău, afirmând că „distrugerea pietrelor funerare și a monumentelor evreiești este un atac barbar nu doar asupra memoriei evreilor ... ci o provocare pentru întreaga societate moldovenească”. La 4 decembrie, Parlamentul a adoptat amendamente la Codul penal, modificând pedepsele pentru „acte de vandalism și profanare a mormintelor, monumentelor sau localurilor venerate de către persoane, aparținând diferitelor culturi”, acestea ajungând până la doi ani de închisoare sau 180-240 de ore de muncă în serviciul comunității și o amendă maximă de 47 500 lei (2 800 USD).

La 21 iulie, președintele CEM, Alexandr Bilinkis, președintele Consiliului raional Cahul, Marcel Cenușa, primarul de Cahul, Nicolae Dandiș, și secretarul de stat în domeniul culturii, Andrei Chistol, au fost prezenți la deschiderea unui memorial pentru comemorarea victimelor Holocaustului în Cahul. Memorialul a fost ridicat pe locul unui fost ghetou, unde naziștii au deținut peste 1 000 de evrei și s-au comis crime atroce în 1941-44. Într-un mesaj transmis cu această ocazie, premierul Ion Chicu a încurajat autoritățile să includă un capitol despre Holocaust în programul școlar, astfel încât „copiii să poată afla despre ororile acestui război nedrept”.

Liderii Ligii Islamice au declarat că, începând cu luna august, Inspectoratul Național de Investigații a efectuat investigații „fără precedent” asupra finanțelor și activelor ligii. Oamenii legii au discutat cu președintele Ligii Islamice, imamul Sergiu Sochircă, și au solicitat documente de la acesta, și ar fi investigat sursa fondurilor pe care liga le-a folosit pentru a achiziționa în 2010 clădirea care găzduiește Moscheea din Chișinău. Oamenii legii au solicitat nume și informații de contact vizând toate persoanele care au donat bani pentru a cumpăra clădirea. Anchetele erau în curs de desfășurare la sfârșitul anului.

Spre deosebire de anii precedenți, grupurile religioase minoritare nu au raportat obstacole în obținerea autorizațiilor de construcție pentru case de cult din partea autorităților locale, deoarece majoritatea construcțiilor au fost suspendate din cauza pandemiei COVID-19.

Guvernul a respins din nou încercările comunităților evreiești, romano-catolice și luterane de a restitui proprietățile confiscate în epoca sovietică sau de a obține proprietăți similare. În schimb, BOM a continuat să utilizeze și să exercite controlul asupra majorității proprietăților religioase „istorice” confiscate, în temeiul unui acord cu Ministerul Culturii, însă titlul de proprietate și l-a păstrat Guvernul. La 30 decembrie, după mai mult de 10 ani de litigii, Curtea de Apel Chișinău a emis o decizie în favoarea BOB, contestând acordul din 2003,

REPUBLICA MOLDOVA¹²

anulându-l, precum și acordul de închiriere din 2008 dintre Ministerul Culturii și BOM în temeiul căruia peste 800 de mănăstiri și biserici deținute ca monumente de patrimoniu național au fost transferate de la stat în subordinea BOM pentru „utilizare și protecție nedeterminată”. Decizia a putut fi atacată în apel în termen de 30 de zile. Potrivit avocatului BOB, dacă decizia ar fi fost validă, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării ar fi obligat să semneze acorduri separate cu fiecare comunitate religioasă pentru utilizarea fiecărei proprietăți.

Un caz de dispută asupra proprietății pe care Biserica Romano-Catolică l-a intentat împotriva Guvernului la CEDO în 2012 rămâne a fi pe rol. Proprietatea, care în prezent face parte din complexul clădirii Președinției, era o școală catolică naționalizată pe timpul regimului sovietic. Cererile CEDO de informații cu privire la poziția Guvernului față de acest caz sau posibilitatea de a ajunge la o soluție amiabilă au rămas fără răspuns.

Liderii Martorilor lui Iehova au raportat că mai multe cazuri legate de obținerea unor autorizații de zonare pentru săli ale Regatului au rămas în curs de examinare. La 26 iunie, Curtea Vulcănești a respins o amendă pe care arhitectul șef (urbanist) din Ceadâr-Lunga a emis-o în 2018 împotriva Martorilor lui Iehova pentru construcții neautorizate. Curtea Supremă a decis deja în 2018 că grupul deține o autorizație valabilă, permițându-i să finalizeze construcția și să folosească clădirea ca lăcaș de cult.

Uniunea Bisericilor Penticostale a obținut cu succes o autorizație de zonare de la autoritățile locale pentru biserica nou construită din satul Scoreni, Strășeni. Noii membri ai consiliului local, aleși în octombrie 2019, au emis o autorizație în 2020, ca răspuns la respingerea cererii inițiale a Bisericii de către consiliul local în 2019.

Uniunea Bisericilor Penticostale a declarat că nu a putut obține în continuare o autorizație de zonare pentru o clădire din satul Copceac, cumpărată în 2006, și folosită pentru slujbe religioase. În timp ce Curtea Comrat a decis să acorde o autorizație de zonare pentru clădire în luna martie, autoritățile locale nu s-au conformat hotărârii și au insistat ca biserica să fie mutată într-o altă locație din sat. Biserica Penticostală a dat în judecată autoritățile locale, însă în august, Curtea Comrat a respins cazul. În septembrie, Biserica a contestat decizia la Curtea de Apel Comrat. La sfârșitul anului, cazul mai era încă pe rol. Biserica a continuat să folosească clădirea pentru slujbe religioase.

Autoritățile locale au refuzat în continuare executarea unei hotărâri judecătorești din 2010 prin care s-a ordonat eliberarea unei autorizații de zonare pentru o casă de

REPUBLICA MOLDOVA¹³

rugăciuni a Bisericii Penticostale, construită în satul Pârlița, Fălești. În februarie, print-un vot secret, pe care Biserica l-a calificat drept încălcare a legii, consilierii locali au respins din nou aplicarea hotărârii judecătorești din 2010. La 6 octombrie, Biserica Penticostală a formulat un apel prin care a solicitat instanței din Fălești să ofere motivele pentru care nu s-a pus în aplicare hotărârea de mai bine de 10 ani. La 13 noiembrie, instanța a respins cazul, afirmând că hotărârea judecătorească din 2010 este clară și că este datoria executorului judecătoresc să asigure executarea acesteia. În decembrie, executorul judecătoresc a trimis o cerere autorităților locale din Pârlița pentru a pune în aplicare decizia din 2010. Autoritățile locale au amânat examinarea cererii până în 2021. Biserica a folosit în continuare casa de rugăciuni pentru servicii religioase, în ciuda lipsei unei autorizații.

BOM a continuat să mențină o rețea de centre de asistență socială, inclusiv centre de zi și adăposturi temporare în cadrul bisericilor și mănăstirilor, și să ofere îndrumare și servicii spirituale ofițerilor de poliție, funcționarilor de stat și deținuților. La cerere, alte grupuri religioase înregistrate au avut acces la facilitățile statului.

Potrivit grupurilor religioase minoritare, inclusiv CEM, Liga Islamică, Bisericile Baptiste și Penticostale și grupurile societății civile, precum Asociația Promo-LEX, autoritățile au continuat să manifeste un tratament preferențial față de BOM în comparație cu alte grupuri religioase. Guvernul a invitat preoții BOM să officieze la evenimente și sărbători majore, sponsorizate de stat. De exemplu, de ziua orașului Chișinău, în octombrie, mitropolitul Vladimir al BOM a oficiat servicii religioase la ceremonii la care au asistat președintele Dodon și primarul Ion Ceban. Cu câteva ocazii, guvernul a mai invitat liderii BOM la evenimente oficiale, cum ar fi în școli, ceremonii ce au marcat începutul anului nou de studii. Noua administrație prezidențială a invitat BOM, BOB, Biserica Romano-Catolică, Biserica Baptistă, CEM și alți lideri religioși la ceremonia de depunere a jurământului președintelui Maia Sandu la 24 decembrie.

În decembrie 2019 și ianuarie 2020, Judecătoria orașului Hâncești a respins două amenzi de 750 lei (44 USD) fiecare dintre acestea fiind percepută de autorități de la un cuplu de Martori ai lui Iehova, sub acuzația de obstrucționare a libertății religioase prin insultarea sentimentelor religioase. Autoritățile au emis amenda după o plângere a unui preot ortodox local care, potrivit Martorilor lui Iehova, a hărțuit în mod repetat și, în 2018, a atacat cuplul Martorilor lui Iehova. Cuplul a formulat un apel împotriva amenzilor impuse.

REPUBLICA MOLDOVA¹⁴

De mai multe ori pe parcursul anului, în special în timpul campaniei electorale pentru alegerile prezidențiale din 1 noiembrie, președintele Dodon și-a exprimat sprijinul pentru credința ortodoxă și pentru BOM. De exemplu, la 20 octombrie, Dodon și-a început agenda campaniei electorale la Bălți cu o vizită la Catedrala Sf. Constantin și Elena, afirmând: „Trebuie să ne păstrăm valorile naționale, tradițiile moldovenești și credința creștină, care este baza statalității moldovenești.”.

Potrivit ASP, 111 grupuri religioase (față de 97 în 2019) au beneficiat de fonduri din plățile impozitului pe venit direcționate în mod voluntar către grupurile religioase.

La 17 martie, Parlamentul a instituit starea de urgență ca răspuns la pandemia COVID-19 și a inclus interdicții asupra tuturor adunărilor publice, inclusiv a serviciilor religioase, până la 15 mai. Agenția de Sănătate Publică a avertizat că numărul mare de persoane în etate în spații închise, precum și anumite obiceiuri, inclusiv sărutarea mâinii preotului și folosirea aceleași lingurițe la împărtășanie, reprezentau un risc de transmitere a COVID-19. Clerici, enoriași și mai mulți lideri politici, inclusiv președintele Dodon, au criticat interzicerea adunărilor religioase, în special în perioada Postului Mare și a sărbătorii de Paști. Liderii BOM au făcut lobby deschis Guvernului pentru a fi ridicate, ceea ce BOM numea, „măsurile drastice”. Mitropolitul BOM, Vladimir, a declarat că Biserica este „supusă intrigilor politice”. La 24 martie, unele autorități naționale și locale au început să perceapă amenzi în volum de 22 500-25 000 lei (1 300 – 1 500 USD) de la preoții care au continuat slujbele religioase. La 29 martie, premierul Ion Chicu, care a descris bisericile ca fiind printre locațiile cu cel mai mare risc de infecție, și-a exprimat îngrijorarea cu privire la continuarea serviciilor religioase tradiționale în cel puțin 285 dintre cele 1 441 de biserici ortodoxe din țară.

Acțiuni ale forțelor externe și ale actorilor nestatali

Martorii lui Iehova au spus că „autoritățile” transnistrene refuză în continuare să reînregistreze două grupuri locale de martori ai lui Iehova în Tiraspol și Râbnița. Aceștia afirmă că autoritățile locale au refuzat în mai multe rânduri să accepte actele solicitate. Comunitatea Martorilor lui Iehova din Tiraspol a solicitat reînregistrarea la 20 ianuarie. La 27 august, autoritățile de facto au respins cererea, declarând că aceasta nu corespunde noului format necesar. La 29 septembrie, grupul a depus o cerere nouă, care se mai afla în examinare și la sfârșitul anului. Un caz din 2018 al Ministerului Justiției de facto, depus în instanța din Râbnița, ce solicita lichidarea grupului Martorilor lui Iehova, la sfârșitul anului se mai afla în curs de examinare în instanța respectivă.

Spre deosebire de anii precedenți, nu au fost înregistrate rapoarte conform cărora membrii Martorilor lui Iehova au fost înrolați în forțele armate transnistrene de facto sau că au fost obligați să se încadreze în serviciul civil alternativ în cadrul „Ministerului Apărării” transnistrean. În decembrie 2019, „instanța” din orașul Tiraspol a respins ca fiind irelevant cazul uneia dintre cele trei persoane, martori ai lui Iehova, care au depus plângeri împotriva Comitetului de înrolare militară în acel an, după retragerea sa din evidența militară. Celelalte două cazuri se mai află pe rol, dar au fost suspendate temporar din cauza pandemiei COVID-19. Între timp, cei doi martori ai lui Iehova au fost scutiți de serviciul militar.

CEM și-a exprimat îngrijorarea cu privire la faptul că o sinagogă istorică în ruină din satul Rașcov, Camenca, a fost vândută sau transferată legal de către autoritățile transnistrene de facto unei organizații din Israel fără contribuția sau consimțământul comunității evreiești locale. Sinagoga constituia obiectul unui proiect de restaurare, finanțat de UE, însă acesta a fost suspendat din cauza incertitudinii cu privire la statutul juridic al clădirii și al șantierului.

Comunitatea musulmană nu a putut asigura o locație pentru o moschee și un centru educațional și cultural musulman în Tiraspol. În 2019, autoritățile de facto din oraș au acordat comunității o autorizație de construcție și au oferit o parcelă de teren public pentru a construi o moschee, dar ulterior și-au retras oferta privind terenul.

Secțiunea III. Respectarea de către societate a libertății religioase

CEM a raportat cazuri de discurs de ură antisemită și multiple incidente de vandalism. Penticostalii au raportat un caz de tentativă de incendiere și obstrucționarea serviciilor religioase de către un primar local și un preot ortodox în cursul anului, iar BOB a raportat hărțuire din partea BOM. Spre deosebire de anii precedenți, majoritatea celorlalte minorități religioase, inclusiv comunitatea musulmană, Martorii lui Iehova și Biserica Baptistă, nu au raportat incidente pe motive de religie împotriva membrilor lor, atribuind absența acestora restricțiilor impuse din cauza COVID-19, ce au distras atenția de la minoritățile religioase și le-au făcut mai puțin vizibile.

Numeroase dispute de proprietate între BOM și BOB din anii anteriori se mai află încă în instanțe. Potrivit secretarului BOB, Andrei Bucliș, preoții BOM, autoritățile locale și adepții BOM au continuat să exercite presiuni și să împiedice activitatea bisericii din satul Dereanu, care în 2017 a trecut din subordinea BOM în cea a BOB. La înregistrarea unei noi comunități a BOB „Sf. Nicolae” în Ocnîța, la 3

REPUBLICA MOLDOVA¹⁶

ianuarie, episcopul Nicodim de Edineț și Briceni BOM l-a numit public pe preotul BOB, Sergiu Grosu, „necanonic”, interzicând preoților BOM să intre în orice comunicare cu acesta. Administrația publică locală și raională a criticat activitatea noii biserici a BOB din Ocnîța. Potrivit avocatului BOB, părintele arhimandrit Vartolomeu Puitirziu, preot și stareț al unei noi mănăstiri BOB, înregistrate în luna mai în satul Mărândeni, Fălești, a fost vizitat de două ori de persoane necunoscute în vară care l-au avertizat „să nu slujească în Mărândeni și să-și găsească un loc de muncă în altă parte”. Avocatul a mai declarat că preotul local al BOM din Mărândeni, care ține de Episcopia de Bălți și de Fălești, și aleșii locali și-au manifestat ostilitatea față de preotul BOB. Avocatul a spus că, în mai multe rânduri, preotul local BOM a chemat enoriașii să evite să meargă „la o mănăstire care este schismatică și nu este canonică”. Mai multe cereri depuse de BOB în anii precedenți se află încă în curs de examinare la CEDO.

Uniunea Bisericilor Penticostale a raportat o tentativă de incendiere în cursul anului. La 23 iulie, o persoană necunoscută a încercat să dea foc casei de rugăciuni din satul Pârlița, Fălești. Un individ mascat a aruncat un cocktail Molotov pe fereastra bisericii și a fugit. Paznicul bisericii a stins repede focul și a alertat un reprezentant al bisericii, care a chemat poliția. Afirmând că are mult de lucru, poliția nu a ajuns la fața locului decât aproape cu 11 ore mai târziu decât a fost raportat incidentul. Ofițerul a refuzat să ia ca dovadă una dintre sticlele cu cocktail Molotov, găsite la fața locului, invocând lipsa echipamentelor de identificare biometrică necesare la Inspectoratul de Poliție Fălești. La sfârșitul anului, poliția nu identificase niciun suspect. Autoritățile nu au identificat nici persoanele care au dat foc aceleiași biserici în 2018. Uniunea Bisericilor Penticostale a trimis plângeri la procuratura din Fălești și la Procuratura Generală, solicitând efectuarea unei anchete și urmărirea penală a făptașilor. Procuratura a declarat că nu i-a găsit și a suspendat cazurile.

Potrivit avocatului Uniunii Bisericilor Penticostale din Republica Moldova, la 8 martie, Ziua Internațională a Femeii, biserica penticostală din satul Petrești, Ungheni, a organizat un program social, cultural și religios pentru femeile locale. În timpul evenimentului, un grup de 10 rezidenți locali, conduși de primarul satului și un preot ortodox, au întrerupt programul, au intrat în biserică și au început să scoată scaunele pe care erau așezați enoriașii. Primarul a spus că el este „stăpân” în localitate și a promis că „va distruge clădirea”. Între timp, preotul ortodox cu un grup de adepți ortodocși a împiedicat persoanele să intre în incinta bisericii pentru a participa la festivități. Biserica penticostală a depus o plângere la poliție, dar nu a primit niciun răspuns.

REPUBLICA MOLDOVA¹⁷

Potrivit CEM, niște persoane și grupuri au făcut declarații antisemite sau au postat comentarii online, învinuind comunitatea evreiască pentru răspândirea COVID-19 și insultând-o. CEM a declarat că nimeni nu și-a asumat responsabilitatea de a elimina conținutul antisemit din Internet și că nu există căi sau dispoziții legale pentru a aborda această problemă. În aprilie, persoane necunoscute au obținut acces neautorizat la o lecție zilnică de Tora online, condusă de un rabin al comunității evreiești și timp de câteva minute au diseminat ceea ce CEM a descris drept fotografii și videoclipuri intimidante și jignitoare.

Comunitatea evreiască a raportat mai multe acte de vandalism în timpul anului. În iulie, la o expoziție dedicată celei de-a 20-a aniversări a Acordului de înfrățire Chișinău-Tel Aviv, persoane necunoscute au lăsat următoarea inscripție „Citește Biblia pentru a vedea cine sunt jidanii”. CEM a depus o plângere la poliție. La sfârșitul anului, cazul era încă pe rol. În perioada 30 octombrie - 1 noiembrie, persoane necunoscute au vandalizat și au desenat simboluri naziste pe mai mult de 82 de morminte de la cimitirul evreiesc din Chișinău. Poliția de la Chișinău a deschis un dosar penal. În cursul anului, CEM a raportat cazuri similare de profanare în Orhei și Bălți.

La 8 decembrie, CEM a emis o declarație publică în care își exprima îngrijorarea cu privire la creșterea discursurilor de ură îndreptate împotriva comunității și a membrilor săi din partea liderilor de opinie, politicienilor, portalurilor de știri și jurnaliștilor și creșterea numărului declarațiilor antisemitice, ce duc la incitare a urii interetnice și a antisemitismului în discursul public. Exemple citate de CEM au inclus comentarii pozitive cu privire la profanarea mormintelor evreiești, dar și comentarii negative cu privire la inaugurarea memorialului din Cahul în comemorarea evreilor uciși în timpul Holocaustului și la organizarea zborurilor către Israel în timpul pandemiei COVID-19. CEM a solicitat canalelor de televiziune și altor mijloace de informare în masă, portalurilor online, organizațiilor pentru drepturile omului și forțelor de ordine să respecte standardele ce protejează drepturile omului și drepturile minorităților religioase și etnice. Consiliul pentru Egalitate a declarat că va examina întrebarea, în timp ce Consiliul Audiovizualului nu a constatat încălcări ale Codului Audiovizualului, decizie pe care CEM a spus că o va contesta. Potrivit CEM, niciuna dintre mass-media nu a reacționat la declarația sa.

CEM a raportat că reconstrucția sinagogii rabinului Țirelson și Yeshiva de la Chișinău a continuat, dar s-a confruntat cu întârzieri din cauza pandemiei COVID-19 și a prăbușirii unuia dintre ziduri, ceea ce a necesitat o revizuire a

REPUBLICA MOLDOVA¹⁸

proiectului. În noiembrie, autoritățile au emis un nou permis de construcție în baza planului actualizat.

Potrivit Ligii Islamice, atitudinile societale părtinitoare și uneori discriminatorii față de musulmani au rămas neschimbate. Cu toate acestea, spre deosebire de anii precedenți, Liga nu a raportat niciun incident motivat de religie împotriva musulmanilor.

Secțiunea IV. Politica și implicarea guvernului SUA

În cadrul întâlnirilor cu prim-ministrul Chicu, miniștrii cabinetului, membrii parlamentului și autoritățile de facto din Transnistria, ambasadorul și alți oficiali ai ambasadei au abordat aspecte legate de libertatea religioasă, inclusiv libertatea cultului pentru minoritățile religioase din regiunea transnistreană, protecția și conservarea siturilor și patrimoniului evreiesc, precum și necesitatea de a avansa restituirea proprietății religioase și comunale, precum și inițiativele de stabilire a unui Muzeu al patrimoniului evreiesc.

În august și septembrie, ambasadorul s-a întâlnit cu ministrul Educației, Culturii și Cercetării, Igor Șarov, pentru a discuta aspecte legate de libertatea religioasă și raportul către Congres al Departamentului de Stat al SUA vizând Legea privind justiția pentru supraviețuitorii necompensați în ceea ce privește acțiunile întreprinse pentru a asigura restituirea bunurilor confiscate în timpul Holocaustului și era comunistă. Ambasadorul a încurajat Guvernul să ia măsuri pentru a avansa restituirea bunurilor comunale și religioase confiscate. Ambasadorul SUA a oferit expertiză și asistență din partea țării sale cu privire la acest proces și a fost de acord să continue discuțiile pe această temă. În septembrie, ambasada a avut o întâlnire suplimentară cu Secretarul de stat în domeniul culturii, Andrei Chistol, pentru a continua eforturile de restituire întreprinse.

În noiembrie, într-o discuție cu premierul Chicu, ministrul Afacerilor Externe, Aureliu Ciocoi, ministrul de Interne, Pavel Voicu, și ministrul Educației, Culturii și Cercetării, Igor Șarov, ambasadorul a ridicat subiectul profanării cimitirului evreiesc, încurajându-i să acționeze rapid pentru a aduce în fața justiției autorii faptei și a asigura că monumentele religioase sunt protejate în modul corespunzător.

În septembrie, un înalt reprezentant al ambasadei a trimis o scrisoare negociatorului șef de la Tiraspol și ministrului de externe al regiunii, Vitali

REPUBLICA MOLDOVA¹⁹

Ignatiev, îndemnând autoritățile de la Tiraspol să respecte drepturile fundamentale ale omului, inclusiv cele ale minorităților religioase.

În ianuarie, ambasadorul a ținut un discurs în cadrul unui eveniment desfășurat pentru a marca 75 de ani de la eliberarea lagărului de concentrare Auschwitz-Birkenau și a remarcat „importanța de a lua în considerare lecțiile din trecut și de a asigura că lumea nu va mai trăi niciodată experiența unei asemenea atrocități”. Ambasadorul a salutat progresele țării în ceea ce privește Planul național de acțiuni pentru implementarea recomandărilor *Raportului Comisiei Elie Wiesel* și și-a exprimat speranța că vor fi atinse noi progrese în materie de educație a istoriei Holocaustului și crearea unui muzeu de istorie evreiască. Ambasadorul a menționat disponibilitatea guvernului SUA de a oferi asistență pentru educarea tinerilor cu privire la Holocaust, pentru a combate antisemitismul și a păstra cimitirul evreiesc din Chișinău ca un loc de reflecție ce va fi întreținut și respectat în modul corespunzător. În cadrul săptămânii de comemorare a Holocaustului, în luna ianuarie, un înalt reprezentant al ambasadei a intervenit la un eveniment de comemorare a „Dreptilor între popoare”, organizat la centrul cultural evreiesc KEDEM și a salutat „șansa de a aduce un omagiu memoriei eroilor neevrei care au salvat nenumărate vieți, cei pe care îi numim „drepti între popoare””.

În ianuarie, Secretarul adjunct de stat în exercițiu pentru democrație, drepturile omului și muncă s-a întâlnit cu reprezentanții comunității evreiești din Transnistria pentru a discuta provocările cu care se confruntă comunitatea și oportunitățile de cooperare consolidată cu Statele Unite și instituțiile din restul țării.

Oficialii ambasadei s-au întâlnit cu lideri și reprezentanți ai BOM, BOB, CEM, Bisericii Romano-Catolice, Martorilor lui Iehova, Bisericii lui Iisus Hristos, Ligii Islamice, Asociației Falun Gong, Bisericii Baptiste, Bisericii Luterane și ai Bisericii Penticostale pentru a discuta despre situația libertății religioase și modalitățile de consolidare a cooperării interconfesionale.

În ianuarie și februarie, ambasada a găzduit prezentarea unui documentar despre rememorarea Holocaustului și expoziția Dreptii între popoare la Chișinău. De asemenea, ambasada a amplificat mesajele legate de libertatea religioasă prin intermediul platformelor de socializare.